

WWF®

BROSZURA

2014

Praktyki rolnicze przyjazne Bałtykowi

Laureaci i finaliści Konkursu WWF
na Rolnika Roku Regionu Morza
Bałtyckiego – edycja Polska

Program WWF na rzecz Ochrony Ekoregionu Morza Bałtyckiego

Praktyki rolnicze przyjazne Bałtykowi

© WWF POLSKA / M. KALINOWSKA

**Laureaci i finaliści Konkursu WWF
na Rolnika Roku Regionu Morza Bałtyckiego
- edycja Polska**

© WWF Polska

Opracowanie broszury:
Olga Sarna, WWF Polska

Redakcja i korekta:
Karolina Tymorek i Marta Kalinowska, WWF Polska

Zdjęcie na okładce:
© WWF Polska / K. Tymorek

NAGRODA DLA ROLNIKÓW, KTÓRZY ZMIENIAJĄ OBLICZE ROLNICTWA

Wielu rolników podejmuje innowacyjne działania mające na celu zmniejszenie odpływu składników odżywczych z gospodarstw do Morza Bałtyckiego i tym samym, osiągnięcie zrównoważonego rolnictwa. Przy pomocy konkursu na Rolnika Roku, WWF pragnie podkreślić, jak ważna jest ich inicjatywa oraz promować w całym regionie wykorzystywane przez nich rozwiązania.

Eutrofizacja, czyli przeżyźnienie wód, jest największym problemem środowiskowym Morza Bałtyckiego. Często obwinia się za to rolników, jako że ich działalność powoduje blisko połowę dopływu azotu i fosforu do morza. Jednakże, jak pokazuje konkurs na Rolnika Roku, wiele gospodarstw podejmuje aktywne działania w celu zniwelowania tej emisji i zmierza w kierunku bardziej zrównoważonego rolnictwa.

Celem konkursu jest podniesienie świadomości w zakresie stosowania dobrych praktyk rolniczych, zgodnych z zasadami zrównoważonego rolnictwa, w gospodarstwach rolnych w rejonie Bałtyku. Konkurs ma również za zadanie promować współpracę w regionie w celu rozpowszechnienia stosowania dobrych praktyk w sektorze rolnym.

Niniejsza broszura służy realizacji powyższych celów. Prezentujemy w niej praktyki rolnicze stosowane przez laureatów i wyróżnionych przez jury konkursu w latach 2011, 2013 i 2014 na etapie krajowym i międzynarodowym. Przykłady z gospodarstw na terenie Polski pokazują ogromne spektrum możliwości zastosowania praktyk przyjaznych środowisku. Wskazane praktyki mogą z łatwością zostać powielone przez rolników z regionu Morza Bałtyckiego i pomóc im w osiągnięciu bardziej zrównoważonego rolnictwa, a tym samym lepszego stanu środowiska Morza Bałtyckiego.

Marian Rak

I miejsce w etapie międzynarodowym
Konkurs na Rolnika Roku Regionu Morza Bałtyckiego 2011

Lokalizacja: Samotwór koło Wrocławia
(województwo dolnośląskie)

Rodzaj gospodarstwa: produkcja roślinna: żyto, jęczmień, kukurydza, rzepak, ziemniaki, sadownictwo; utrzymywanie pastwisk i hodowla krów rasy Lemousine

Pan Marian Rak prowadzi rodzinne gospodarstwo rolne od 1975 roku. Na początku miał tylko 5 hektarów ziemi uprawnej. Dziś jego areal wynosi 102 hektary. Na nich uprawia żyto, jęczmień, kukurydzę, rzepak, ziemniaki oraz prowadzi hodowlę bydła rasy Lemousine.

Pan Marian ma niebywale osiągnięcia we wdrażaniu przyjaznych środowisku praktyk rolniczych. Zastosowane przez niego praktyki rolno-środowiskowe pozwoliły na ograniczenie strat biogenów poprzez tworzenie szerokich stref

buforowych, nasadzenie drzew wzdłuż dróg oraz cieków wodnych i rowów melioracyjnych i stosowanie wsiewek i międzyplonów.

Oprócz ograniczenia strat biogenów, Marian Rak dokłada ogromnych starań w celu odzyskania i zachowania bioróżnorodności w swoim gospodarstwie. W celu poprawienia stanu siedlisk naturalnych i zapewnienia dostatecznej przestrzeni dla dzikich zwierząt podjął liczne działania takie jak m.in.: budowa sztucznych stawów i oczyszczalni, sadzenie zarośli i drzew pośród pól uprawnych oraz instalowanie budek lęgowych dla nietoperzy.

Poprzez swoje ogromne zaangażowanie w ochronę środowiska naturalnego pan Marian Rak pokazał, że progresywne konwencjonalne gospodarstwo może zmniejszyć straty biogenów przy jednoczesnym zwiększeniu różnorodności biologicznej i krajobrazowej.

Anna Stępień

Lokalizacja: Kielpin
(województwo kujawsko-pomorskie)

Rodzaj gospodarstwa: gospodarstwo ekologiczne; produkcja trzody chlewnej i produkcja roślinna m.in. pszenicy, żyta i warzyw (43 ha)

Gospodarstwo rodzinne Anny Stępień jest pionierem rolnictwa ekologicznego w Polsce. Jako jedno z pierwszych gospodarstw zaczęło stosować się do obowiązujących metod rolnictwa ekologicznego.

Gospodarstwo rodzinne zostało założone w 1938 roku przez dziadków pani Anny i później było prowadzone przez jej rodziców, państwo Wegner. Ich organiczna produkcja rozpoczęła się od uprawy ekologicznej pszenicy na eksport, a następnie rozszerzyła się na wiele innych typów upraw. Na dzień dzisiejszy gospodarstwo hoduje również świnię wykorzystując tylko i wyłącznie własne pasze ekologiczne.

Pani Anna wykorzystuje wiele metod mających na celu zmniejszenie emisji substancji odżywczych z gospodarstwa. Metody te to np. wykorzystanie płodozmianu, monitoring zawartości azotu i przechowywanie obornika w pojemnikach. Ponadto, w celu zwiększenia różnorodności biologicznej w gospodarstwie utworzone zostały stawy śródpolne oraz zasadzono drzewa i krzewy wraz z budkami lęgowymi dla ptaków i nietoperzy.

© ANNA HADYŃSKA

W celu ograniczenia emisji gazów cieplarnianych gospodarstwo wykorzystuje kolektory słoneczne do podgrzewania wody. Współpracuje także z wieloma instytucjami badawczymi i zaprasza praktykantów z technikum rolniczego do gospodarstwa. Wszystko to, aby pomóc stworzyć i upowszechnić nowe metody produkcji ekologicznej oraz zwiększyć świadomość ekologiczną.

© ANNA HADYŃSKA

Wiesław Gryn

I miejsce w etapie krajowym
Konkurs na Rolnika Roku
Regionu Morza Bałtyckiego 2014

technika uprawy pozwala na zminimalizowanie zużycia paliwa, ogranicza nakłady pracy oraz zmniejsza zaangażowanie różnorodnych maszyn, a cała uprawa sprowadza się najczęściej do jednego przejazdu, w czasie którego gleba jest uprawiana, nawożona i wsiewane są nasiona.

Pan Gryn od wielu lat współpracuje z różnymi instytucjami naukowymi, jak np. Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach, który prowadzi monitoring stanu wody w gospodarstwie i w jego okolicy. Wyniki pokazują, że substancje odżywcze nie odpływają z gospodarstwa do otaczających wód.

W gospodarstwie uprawiane są wsiewki koniczyzny jako międzyplony oraz utrzymywane są zadrzewienia śródpolne, które są ostoją dla zwierząt, jak i ptactwa wodnego. Dodatkowe działania na rzecz bioróżnorodności to m.in. stawianie spoczników dla myszołowów oraz uli. Organizowane są też szkolenia wyjazdowe dla różnych grup rolników oraz studentów.

Stosowany w gospodarstwie sposób uprawy jest dowodem na rozumienie przez Pana Gryna relacji między uprawą gruntów, a stanem wody.

Lokalizacja: Rogów (województwo lubelskie)

Rodzaj gospodarstwa: gospodarstwo o profilu produkcji roślinnej, prowadzone w systemie rolnictwa zrównoważonego (520 ha)

Pan Wiesław Gryn ma wiele wybitnych osiągnięć w zakresie wykorzystywania precyzyjnych metod stosowania nawozów. Jego gospodarstwo jest gospodarstwem rodzinnym i ma długotrwałe tradycje produkcji rolnej. Jego przodkowie rozpoczęli uprawę na tym terenie w 1785 roku. Z tego też powodu, Pan Gryn już teraz gospodaruje z myślą o kolejnych pokoleniach.

W gospodarstwie pana Gryna stosowana jest uprawa bezplużna, oparta na innowacyjnej technologii uprawy pasowej (tzw. strip-till) rozbudowana dodatkowo o aplikację nawozów mineralnych na dwóch poziomach głębokości. Stosowana

© WIESŁAW GRYN

© WWF POLSKA/K. TYMCZEK

Iwona i Janusz Śliczni

II miejsce w etapie krajowym
Konkurs na Rolnika Roku
Regionu Morza Bałtyckiego 2014

© ARCHIWUM PRYWATNE PAŃSTWA ŚLICZNYCH

Lokalizacja: Białacz – Kamienisko (województwo opolskie)

Rodzaj gospodarstwa: gospodarstwo ekologiczne; produkcja roślinna i zwierzęca (9 ha)

Gospodarstwo państwa Ślicznych zajmuje się uprawą roślin i produkcją zwierzęcą, tak zbilansowaną by zapewnić optymalne warunki wzrostu roślin i rozwoju zwierząt. Gospodarstwo jest samowystarczalne paszowo. Produkowany jest i wykorzystywany rolniczo nawóz organiczny w postaci obornika. Wszystkie odpadki organiczne pochodzące z gospodarstwa są wykorzystywane do produkcji kompostu, który również stanowi ważne źródło nawożenia pól. Działania te pozwoliły na całkowite wyeliminowanie nawozów sztucznych z gospodarstwa.

Inne praktyki stosowane w gospodarstwie i działające na korzyść bioróżnorodności oraz przyjazne Bałtykowi, to między innymi wykorzystanie płodozmianu i poplonów, utrzymanie zadrzewień śródpolnych oraz stworzenie i utrzymanie 30 arowego zbiornika wodnego, a także stworzenie pasieki na terenie gospodarstwa.

Zainstalowanie w gospodarstwie przydomowej oczyszczalni ścieków typu korzeniowo-rozsączającego ogranicza przedostawanie się niepożądanych substancji do wód gruntowych i gleby. Dodatkowo w gospodarstwie do centralnego ogrzewania stosuje się biomasę.

Ponadto odpady rolnicze w postaci łuski orkiszowej i resztek po czyszczeniu zbóż są spalane w kotle grzewczym, a łuska orkiszowa wykorzystywana jest do produkcji np. poduszek orkiszowych.

Oprócz typowej działalności rolniczej w gospodarstwie prowadzone są inne działania, których głównym zadaniem jest zwiększanie świadomości ekologicznej społeczeństwa poprzez edukację ekologiczną. Właściciele organizują kursy podstawowe rolnictwa ekologicznego, szkolenia z zakresu marketingu produktów ekologicznych, etc.

Gospodarstwo funkcjonuje jako Ecological Recycling Agriculture, czyli gospodarstwo z zamkniętym obiegiem substancji odżywczych, należy do Krajowej Sieci Zagród Edukacyjnych i jest miejscem odbywania praktyk uczniów, a także bierze udział w projekcie pt. BERAS Implementation, którego głównym zadaniem jest ochrona Morza Bałtyckiego. W gospodarstwie znajduje się Centrum Informacji BERAS (BERAS Implementation Center – BIC).

Krystyna i Andrzej Hapka

III miejsce w etapie krajowym
Konkurs na Rolnika Roku
Regionu Morza Bałtyckiego 2014

© ARCHIWUM PRYWATNE PAŃSTWA HAPKA

wsiewki roślin motylkowych w zboża, co przyczynia się do zwiększenia zawartości azotu organicznego. W gospodarstwie nie stosuje się nawożenia łąk azotem oraz żadnych środków ochrony roślin.

Na terenie gospodarstwa znajduje się zmodernizowana obora dostosowana do współczesnych wymogów dobrostanu zwierząt. Zastosowano w niej innowacyjne rozwiązania wentylacji pomieszczeń poprzez użycie siatek przeciwwietrznych w oknach. Ocieki z obory i płyty gnojowej gromadzone są w zbiornikach i wywożone na pola z pominięciem łąk nad rzeką Bukowa.

Dodatkowo na terenie gospodarstwa odrestaurowany został zabytkowy park ze stawami zabezpieczającymi retencję wód. Natomiast działania na rzecz bioróżnorodności przyczyniły się do zwiększenia liczebności roślin cennych przyrodniczo.

Lokalizacja: Ostre Bardo
(województwo zachodnio-pomorskie)

Rodzaj gospodarstwa: gospodarstwo ekologiczne o powierzchni 137 ha; produkcja roślinna i zwierzęca – chów i hodowla bydła mięsnego rasy Limousine

W gospodarstwie państwa Hapka wykorzystywane są liczne praktyki, mające na celu ograniczenie strat biogenów, a tym samym mające korzystny wpływ na stan Bałtyku. Stosowane są

© ARCHIWUM PRYWATNE PAŃSTWA HAPKA

Iwona i Jens Frasek

wyróżnienie w etapie krajowym
Konkurs na Rolnika Roku
Regionu Morza Bałtyckiego 2013

© ARCHIWUM PRYWATNE PAŃSTWA FRASEK

Lokalizacja: Szczedrzyk (województwo opolskie)
Rodzaj gospodarstwa: gospodarstwo ekologiczne; produkcja roślinna i zwierzęca (hodowla świń pastwiskowych) oraz sad

Gospodarstwo Państwa Frasek jest gospodarstwem ekologicznym od 2004 roku. Obejmuje ono 6 ha łąk, ponad 1 ha sadu jabłoniowego, a także uprawy zbóż, dyni, mieszanki słonecznikowo-motylkowej, topinamburu, ziemniaków oraz warzyw różnych na własny użytek. Wokół wszystkich upraw pozostawione są niewielkie strefy buforowe służące jako ochrona przed ewentualnymi zabiegami chemicznymi na sąsiednich polach oraz jako schronienie dla owadów i drobnej zwierzyny. Na obrzeżach pól utrzymywane i uzupełniane są także zadrzewienia i zakrzaczenia.

Część trwałych użytków zielonych wykorzystywana jest jako wybiegi i pastwiska dla świń lub jest koszona i przeznaczona na zieloną paszę lub kompost. Ponadto część użytków zielonych służy jako ostoja dla zwierzyny dzikiej. Natomiast większość upraw rolnych wykorzystywana jest jako pasza dla świń.

Świnie znajdują się przez cały rok na wybiegu, wobec czego jest to chów właściwie bez produkcji obornika. Jest to dobry sposób na regulację obiegu związków chemicznych: świnie pasą się,

a ich odchody trafiają bezpośrednio na całą powierzchnię pola. Odchody rozkładają się przez to inaczej niż na przyzmach i brak jest wycieków biogenów. Takie rozwiązanie ponadto ogranicza emisję gazów oraz pozwala na zmniejszenie ilości stosowanych nawozów na wiosnę.

Dodatkowo w gospodarstwie Państwa Frasek uprawiane rośliny i ich odmiany są dostosowywane do warunków glebowo-klimatycznych, dzięki czemu nie wymagają nawożenia. Ponadto stosowane jest zmianowanie służące polepszeniu struktury gleby i zapobieganiu wypłukiwaniu składników biogennych. Prowadzone są także liczne działania edukacyjne oraz działania na rzecz bioróżnorodności m.in. utworzony został hotel dla owadów oraz staw dla żab w okresie godowym.

© ARCHIWUM PRYWATNE PAŃSTWA FRASEK

Danuta i Jacek Plotta

wyróżnienie w etapie krajowym
Konkurs na Rolnika Roku Regionu
Morza Bałtyckiego 2013

© WWF POLSKA, M. KALINOWSKA

Lokalizacja: Trzcianka (województwo pomorskie)

Rodzaj gospodarstwa: produkcja roślinna i zwierzęca – chów trzody chlewnej (135 ha)

Głównym kierunkiem produkcji gospodarstwa Państwa Plotta jest ekologiczny chów trzody chlewnej rasy Danhybryd w cyklu zamkniętym na eksport do Niemiec, Danii i do krajowych przetwórci oraz na sprzedaż prosiąt. W gospodarstwie zasada rolnictwa ekologicznego jest bardzo dobrze realizowana poprzez odpowiednie zbilansowanie produkcji roślinnej ze zwierzęcą.

Stosowanych jest wiele praktyk przyjaznych środowisku oraz mających na celu ograniczenie wpływu biogenów. Są to m.in.: racjonalne stosowanie nawozów organicznych, prawidłowy płodozmian uwzględniający duży procentowy udział szaty roślinnej w okresie zimowym oraz systematyczne badania gleby i racjonalne nawożenie wapnem. Ponadto wykorzystywana jest płyta gnojowa ograniczająca spływ azotu i fosforu do gleby.

Dodatkowo większość skłonów i pagórków jest nasadzana drzewami (20 ha), które stanowią naturalne strefy buforowe o dużych szerokościach i powierzchni. Na terenie gospodarstwa tworzone są także sztuczne zbiorniki wodne (5 sztuk, obszar ok 1 ha) oraz zachowywane są naturalne oczka i bagienka, a także podmokłe łąki na których realizowany jest pakiet Szuwary Wielkoturzykowe.

W gospodarstwie prowadzone są także liczne działania na rzecz bioróżnorodności. Brak stosowania pestycydów powoduje zwiększenie różnorodności owadów, zwierząt polnych i roślin, co wpływa korzystnie na równowagę biologiczną. Ponadto na terenie gospodarstwa znajdują się użytki ekologiczne, łąki naturalne, szuwary, użytki przyrodnicze, a samo gospodarstwo uczestniczy także w ochronie zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych na obszarach Natura 2000. Efektem tego jest obecność siedlisk wielu gatunków chronionych (błotniak łąkowy, czajka, bocian czarny i biały, czapla siwa i biała, żurawie, bobry, traszki, storczyki, widłaki).

Ewa Solanowska-Ratajczak

wyróżnienie w etapie krajowym
Konkurs na Rolnika Roku
Regionu Morza Bałtyckiego 2013

© ARCHIWUM PRYWATNE PANI SOLANOWSKIEJ-RATAJCZAK

Lokalizacja: Unieszewo (województwo warmińsko-mazurskie)

Rodzaj gospodarstwa: produkcja roślinna – zboża i rzepak (90 ha)

Gospodarstwo pani Ewy jest ukierunkowane na produkcję zbóż i rzepaku. Stosowany jest odpowiedni płodozmian i poplony z roślin motylkowych wiążących azot atmosferyczny. Obecnie uprawiane jest około 90 ha gruntów ornych. Produkcja prowadzona jest w sposób ekstensywny.

W gospodarstwie realizowany jest pakiet „rolnictwa zrównoważonego” oraz „poplony”, co wpływa na zmniejszenie ilości stosowanych nawozów sztucznych.

W celu ograniczenia zużycia nawozów sztucznych oraz poprawy jakości gleby, przeorywana jest słoma poźniwna, a następnie wykorzystywana jako naturalny nawóz, dodatkowo poprawiając strukturę gleby i głębokość warstwy próchnicznej.

Ponadto, stosowane są nawozy wieloskładnikowe, z mikro- i makroelementami poprawiającymi pobieranie składników odżywczych przez rośliny,

dzięki czemu mniej składników ulega wymywaniu z gleby.

Dodatkowo pani Ewa podejmuje także liczne działania na rzecz bioróżnorodności. Ze względu na pagórkowaty teren pól uprawnych oraz charakterystykę osadnictwa warmińskiego na terenie

pól utrzymywane są liczne remizy śródpolne (pozostałości po siedliskach, zalesione stoki, miedze, stawki melioracyjne) stanowiące siedliska ptaków i zwierzyny drobnej. Na terenie jednego z pól rokrocznie ustawiane są pasieki z pszczołami i utrzymywane są stare, przedwojenne drzewa owocowe. Na terenie zabudowań gospodarczych porozwieszane są także budki lęgowe dla ptaków.

© ARCHIWUM PRYWATNE PANI SOLANOWSKIEJ-RATAJCZAK

Marianna i Stanisław Lewandowscy

wyróżnienie w etapie krajowym
Konkurs na Rolnika Roku Regionu Morza Bałtyckiego 2014

© ARCHIWUM PRYWATNE PAŃSTWA LEWANDOWSKICH

Lokalizacja: Kiewry
(województwo warmińsko-mazurskie)

Rodzaj gospodarstwa: gospodarstwo ekologiczne; produkcja roślinna (1 ha sadu jabłoniowego, 2 ha zbóż, 0,25 ha uprawa dyni) i zwierzęca – bydło mleczne (220 ha)

Gospodarstwo państwa Lewandowskich powstało w 1993 roku. W okresie początkowym prowadzone było metodą konwencjonalną, ale w roku 2005 zmieniło swój profil na ekologiczny. Zmiana profilu gospodarstwa była efektem proekologicznej filozofii życiowej właścicieli, którzy są promotorami zdrowego stylu życia i żywienia.

© M. JANKOWSKA

Gospodarstwo zajmuje się głównie uprawą zbóż oraz hodowlą bydła mlecznego.

W celu zmniejszenia wydalania azotu z odchodami, zoptymalizowany został skład pasz i sposób żywienia bydła. Zastosowane w tym celu metody to m.in. obniżenie poziomu białka ogólnego w mieszankach, optymalizacja stosunku białka i aminokwasów do energii, wysoka higiena pasz, wysoka jakość białka oraz preparowanie pasz.

Na terenie gospodarstwa znajduje się także nieprzepuszczalna płyta obornikowa, zabezpieczająca grunty przed wydostawaniem się wycieków. Ponadto pozostawione są strefy ochronne w postaci pasów zieleni.

Państwo Lewandowscy stosują bogaty w gatunki i przystosowany do jakości gleb płodozmian. Po zbożach uprawiane są także poplony mające za zadanie zredukować nadmiar azotu. Utrzymywana jest także całoroczna okrywa roślinna. Pokrycie gleb w okresie zimowym jest szczególnie istotne z uwagi na ukształtowanie terenu oraz wysokie spadki pól, a tym samym duże narażenie na erozję.

W gospodarstwie podejmowane są także liczne działania mające na celu zachowanie bioróżnorodności. Pozostawione zostały wszelkie oczka wodne, naturalne tereny zakrzewione oraz miedze śródpolne. Dzięki działaniom na rzecz bioróżnorodności na terenie gospodarstwa zaobserwowano odbudowę siedlisk oraz osiedlenie się rzadkich gatunków ptaków, takich jak: kszysk, derkacz i czajka. Ponadto odbudowana została także populacja bobra.

Monika Martini-Madej

wyróżnienie w etapie krajowym
Konkurs na Rolnika Roku
Regionu Morza Bałtyckiego 2014

© ARCHIWUM PRYWATNE PANI MARTINI-MADEJ

Lokalizacja: Lubień
(województwo wielkopolskie)

Rodzaj gospodarstwa: produkcja roślinna (warzywa, sad, jagodnik, zboża); ule; hodowla zwierzęca – 2 sztuki krów (na mleko) oraz drób (na jajka) – 8 ha

Gospodarstwo zostało założone w 2011 roku. Gospodarstwo zajmuje się produkcją warzyw, uprawą zbóż, a także hodowlą krów na mleko oraz drobiu na jajka. Ponadto w gospodarstwie znajduje się sad, jagodnik i ule.

W gospodarstwie stosowane są metody i techniki upraw znane w tradycyjnym rolnictwie przedwojennym małych gospodarstw rolnych. Stosowane są np. zagony podwyższone, wyciągi z pokrzywy i czosnku do oprysku roślin oraz kalendarz księżycowy do sadzenia i zbioru. Ponadto do uprawy wykorzystywana jest praca konia oraz tradycyjne narzędzia i maszyny rolnicze.

W celu ograniczenia przedostawania się azotu do atmosfery obornik przechowywany jest na płycie obornikowej oraz po każdym wyrzuceniu obornika z obory jest on udeptywany. Dodatkowo płyta wyposażona jest w zbiornik na gnojowicę, który zapobiega niekontrolowanemu wyciekowi gnojowicy po ulewach.

Produkcję azotu kontroluje się również poprzez prowadzenie rejestru obsady zwierząt oraz stosuje się nawozy ekologiczne, które nie zawierają azotu lub jedynie bardzo niewielkie dawki. Ponadto stosowany jest płodozmian z zastosowaniem roślin motylkowych, co pozwala na dostarczenie glebie azotu z atmosfery.

Piotr Osik

wyróżnienie w etapie krajowym
Konkurs na Rolnika Roku Regionu Morza Bałtyckiego 2014

Lokalizacja: Wola Skromowska
(województwo lubelskie)

Rodzaj gospodarstwa: gospodarstwo ekologiczne; produkcja roślinna: uprawa warzyw, zbóż i mieszanek traw z roślinami motylkowatymi (63 ha)

Gospodarstwo zostało założone przez dziadków właściciela w 1930 roku. Od roku 1984 jest prowadzone przez pana Piotra wraz z żoną, a od roku 1999 uprawa prowadzona jest metodami ekologicznymi. W gospodarstwie dominuje uprawa różnych gatunków warzyw należących do rodzin: czosnkowate, dyniowate, bobowate, kapustowate, a także zbóż i mieszanek traw z roślinami motylkowatymi.

W gospodarstwie od 1999 roku prowadzona jest uprawa warzyw na potrzeby odżywek dla dzieci i niemowląt, której standardy są wyższe w stosunku do żywności przeznaczanej dla osób dorosłych, przede wszystkim w zakresie zawartości azotanów i azotynów w produkcji.

W gospodarstwie podjęto liczne działania mające na celu ograniczenie emisji związków azotu i fosforu. Nawożenie azotowe w gospodarstwie prowadzone jest w oparciu o nawozy naturalne (obornik) oraz organiczne. Obornik natychmiast po zastosowaniu mieszany jest z glebą. Jesienią wysiewana jest mieszanka ozima (żyto z wyką), która ogranicza emisję związków azotu i fosforu do środowiska. Stosowany jest także płodozmian roślin motylkowatych wiążących azot atmosferyczny, co pozwala na dostarczenie roślinom biologicznie związanego azotu. Ponadto w gospodarstwie przy większości pól znajdują się trawiaste strefy buforowe obniżające straty biogenów z upraw rolniczych oraz liczne oczka wodne.

Na terenie gospodarstwa Pana Osika znajduje się także biologiczna oczyszczalnia ścieków i kolektory słoneczne do podgrzewania wody. Mając na celu podtrzymanie bioróżnorodności na terenie gospodarstwa znajduje się niewielka pasieka oraz postawione zostały budki lęgowe i karmniki dla ptaków. Stosowany jest także opóźniony system koszenia na łąkach.

Danuta Pilarska

wyróżnienie w etapie krajowym
Konkurs na Rolnika Roku Regionu Morza Bałtyckiego 2014

Lokalizacja: Retkowo
(województwo kujawsko-pomorskie)

Rodzaj gospodarstwa: gospodarstwo ekologiczne – produkcja roślinna i zwierzęca (23 ha)

Gospodarstwo w Retkowie istnieje od 1947 roku. Państwo Pilarscy przejęli je w 1978 roku. Gospodarstwo prowadzone jest metodą ekologiczną. Produkcja roślinna obejmuje uprawę orkisz, owsa, grochu cukrowego, marchwi jadalnej, cebuli, koniczyny czerwonej, ziemniaków, żyta, kukurydzy, pszenicy, jęczmienia, mieszanek motylkowych oraz pasternaku. Natomiast produkcja zwierzęca obejmuje: świnię, kaczki, kury, gęsi i kurczaki mięsne.

W celu ograniczenia wycieku biogenów do wód oraz ograniczenia emisji gazów, obornik składowany jest na płycie obornikowej ze zbiornikiem. Ponadto w płodozmianie stosowane są uprawy roślin wieloletnich, roślin ozimych oraz roślin motylkowych, co także zapobiega emisji związków azotu i fosforu oraz ogranicza erozję gleby i sploty biogenów do wód powierzchniowych. Na terenie gospodarstwa istnieją także liczne oczka wodne i zadrzewienia działające na korzyść bioróżnorodności. Całkowicie wyeliminowane zostało także użycie nawozów sztucznych i pestycydów.

Pani Danuta prowadzi liczne działania edukacyjne mające na celu promocję rolnictwa ekologicznego w przedszkolach, szkołach średnich i wyższych oraz w różnych organizacjach i samorządach na terenie kraju. W prowadzonych działaniach edukacyjnych skupia się przede wszystkim na ochronie i obronie dziedzictwa przyrodniczego oraz środowiska życia i zdrowia człowieka.

Jan Wdowiak

wyróżnienie w etapie krajowym
Konkurs na Rolnika Roku Regionu Morza Bałtyckiego 2014

Lokalizacja: Zajączkowo-Folwark
(województwo podlaskie)

Rodzaj gospodarstwa: gospodarstwo ekologiczne; produkcja zwierzęca i roślinna (jabłka, ziemniaki i warzywa) – 21 ha

Gospodarstwo pana Wdowiaka to ekologiczne gospodarstwo rodzinne. W gospodarstwie całkowicie wyeliminowano nawozy sztuczne i pestycydy. Ponadto prowadzone są działania mające na celu ograniczenie wycieku biogenów.

Ścieki pochodzące z produkcji zwierzęcej składowane są w zbiorniku na gnojownicę i są wykorzystywane jako nawóz pod uprawy roślinne (wszystkie ścieki są wykorzystywane przez rośliny). Natomiast liście z drzew wykorzystuje się do produkcji kompostu.

Dodatkowo na terenie gospodarstwa znajduje się roślinna oczyszczalnia ścieków, w której oczyszczane, rozkładane i utylizowane są ścieki bytowe. Zasiewy roślin motylkowych pod potrzeby wyżywienia stada krów przyczyniają się dodatkowo do wychwytywania azotu z powietrza, a nawożenie gnojownicą utylizuje fosfor. Na terenie gospodarstwa znajduje się także sad oraz silne zadrzewienia i stawy wodne, co przyczynia się do wzrostu bioróżnorodności.

Piotr Zdziarski

wyróżnienie w etapie krajowym
Konkurs na Rolnika Roku Regionu Morza Bałtyckiego 2014

Lokalizacja: Łabiszyn
(województwo kujawsko-pomorskie)

Rodzaj gospodarstwa: gospodarstwo ekologiczne z produkcją roślinną i zwierzęcą o obiegu zamkniętym (150 ha)

Gospodarstwo pana Zdziarskiego to rodzinne gospodarstwo ekologiczne z produkcją roślinną i zwierzęcą o obiegu zamkniętym. Istnieje od 2000 roku, a od 2003 roku prowadzone jest w systemie ekologicznym.

W produkcji roślinnej stosowany jest 5 letni płodozmian uwzględniający wsiewki, międzyplony i poplony w postaci roślin wysokobiałkowych: seradeli, koniczyny i lucerny. Wsiewki i międzyplony stosowane w gospodarstwie stanowią zielony nawóz, a tym samym źródło azotu dla profilu glebowego.

W gospodarstwie wyeliminowane zostały nawozy sztuczne. Do nawożenia gleb używany jest kompost sporządzony w gospodarstwie na bazie obornika, który po rozrzuconiu natychmiast miesza się z ziemią.

Gospodarstwo jest wpisane na krajową listę gospodarstw ekologicznych demonstracyjnych oraz stanowi bazę naukową i jest źródłem wiedzy dla różnych grup i instytucji zainteresowanych produkcją ekologiczną. Z wiedzy tej korzystają nauczyciele, uczniowie, rolnicy i doradcy rolni. Właściciel korzysta z kalendarza biodynamicznego, a swoje uwagi i spostrzeżenia wykorzystuje w kolejnych latach. Gospodarstwo było także włączone w międzynarodowy projekt BERAS Implementation.

METODY OGRANICZANIA STRAT BIOGENÓW W GOSPODARSTWACH ROLNYCH

Poniżej przedstawione zostały metody stosowane przez laureatów i finalistów nagrody WWF na Rolnika Roku Regionu Morza Bałtyckiego:

PRODUKCJA ROŚLINNA

Plodozmian, wsiewki i międzyplony pomagają zoptymalizować pobieranie składników pokarmowych przez rośliny uprawne minimalizując konieczność używania nawozu. Ponadto, pomagają także utrzymać dobrą równowagę składników odżywczych w glebie i przeciwdziałają występowaniu chwastów i szkodników. Wielu rolników stosuje w plodozmianie rośliny wiążące azot, aby zapewnić kolejnym roślinom dostęp do biologicznie związanego azotu.

Uprawy bezorkowe i siew bezpośredni pozwalają zaoszczędzić zasoby, jako że na glebie przeprowadzane są jedynie minimalne prace. Ponadto, jakość gleby jest polepszona i tworzona jest dodatkowa przestrzeń dla zwiększenia różnorodności biologicznej.

Utrzymanie okrywy roślinnej na glebie w okresie całorocznym oznacza, że zawsze obecne są rośliny zatrzymujące składniki odżywcze w glebie, które w przeciwnym razie zmineralizowałyby się w glebie.

Strefy buforowe wzdłuż rowów, strumieni, stawów i jezior zmniejszają spływy biogenów do okolicznych wód.

Zastosowanie technik i sprzętu precyzyjnego rolnictwa minimalizuje zużycie zasobów i ryzyko nadmiernego stosowania nawozów.

Komputery i oprogramowanie rolne mogą być wykorzystane do planowania i kontynuacji działalności rolniczej, takiej jak plodozmian czy nawożenie.

Analiza i mapowanie gleby oraz zawartości składników odżywczych wykonywane regularnie pomagają precyzyjnie określić ilość potrzebnego nawozu.

Monitorowanie systemu odwodnienia pozwala rolnikowi podawać odpowiednie dawki nawozu i unikać ich stosowania w miejscach o dużym ryzyku przecieku.

Użycie wyłącznie naturalnych nawozów i kontrola pestycydów, jedne z najbardziej powszechnych praktyk w rolnictwie ekologicznym, drastycznie zmniejszają lub całkowicie eliminują spływ chemikaliów.

Dywersyfikacja upraw poprawia ochronę roślin oraz jakość gleby, a także zwiększa różnorodność biologiczną.

Strukturalne wapnowanie gleb zmniejsza spływy powierzchniowe wody i obniża straty składników biogennych, w szczególności fosforu. Lepsza struktura gleby ułatwia oranie gleby, a tym samym zmniejsza zużycie paliwa.

Wykorzystywanie kompostowanego obornika na polach jest naturalnym sposobem nawożenia upraw, a dodatkowe dodanie siarki i mikroelementów do mieszanki wspomaga uprawę w bardziej efektywnym wykorzystaniu składników odżywczych. Obornik powinien być rozrzucony jedynie w czasie sezonu wegetacyjnego oraz zaorany do gleby zaraz po rozproszczeniu.

PRODUKCJA ZWIERZĘCĄ

Solidna nawierzchnia w oborze – na przykład wykonana z gliny lub betonu – uniemożliwia przeciekanie płynnych odchodów zwierzęcych do wód gruntowych.

Przechowywanie obornika w odpowiedni sposób, np. w pojemnikach i zbiornikach z nieprzepuszczalną podstawą, zapobiega wyciekom. Natomiast przykrywanie tych obiektów pokrywkami lub plastikiem, albo pozwoleństwo na wytworzenie się naturalnej skorupy, zapobiega emisji gazów.

Redukcja emisji amoniaku, a tym samym strat azotu, przy jednoczesnej poprawie jakości powietrza, może zostać osiągnięta poprzez dodanie pyłu bazaltowego do obornika i instalowanie filtrów powietrznych w przegrodach dla zwierząt. Ponadto, stosowanie niższego poziomu białka w paszy i utrzymanie stodoły w niższej temperaturze pomaga obniżyć poziom amoniaku.

Ograniczenie liczby zwierząt na hektar pozwala zapewnić wchłanianie całego obornika przez glebę.

Czyszczenie boksów, stanowisk i klatek bez użycia wody pozwala uniknąć odpływu zanieczyszczeń do okolicznych wód.

Utrzymanie trwałych użytków zielonych do wypasu wpływa na ograniczenie strat biogenów, zatrzymanie większej ilości węgla w glebie oraz zachowanie bioróżnorodności.

METODY OGÓLNE

Recykling wody, odpadów i innych zasobów pomagają zamknąć naturalne cykle. Systemy recyklingu wody pozwalają zaoszczędzić ciepło i wodę. Natomiast oczyszczalnie ścieków mogą być używane do przekształcenia odpadów bytowych w nawóz wykorzystywany później do produkcji roślinnej.

Uprawy strefowe, tzn. stosowanie upraw o różnej intensywności w różnych częściach gospodarstwa pozwala na optymalne wykorzystanie ziemi uprawnej w celu ograniczenia strat biogenów i zachowania różnorodności biologicznej.

Mokradła i stawy na terenie gospodarstwa pozwalają na retencję biogenów w rosnącej biomase i osadach, a tym samym zmniejszają spływ biogenów. Dodatkowo tworzą także siedliska dla dzikich zwierząt i roślin.

Nasadzanie drzew i krzewów pomiędzy polami wspomaga zmniejszenie strat biogenów oraz erozji, a także sprzyja zachowaniu bioróżnorodności.

Współpraca między rolnikami, organizacjami i innymi zainteresowanymi stronami jest świetnym sposobem na dzielenie się wiedzą na temat przyjaznych dla środowiska metod uprawy i pomaga szerzyć dobre inicjatywy.

© WWF POLSKA / K. TYMCZEK

INFORMACJA NA TEMAT KONKURSU WWF NA ROLNIKA ROKU REGIONU MORZA BAŁTYCKIEGO

W celu pokazania swojego wsparcia dla sektora rolnego oraz rozpowszechniania wiedzy na temat dobrych praktyk rolniczych stosowanych w regionie, WWF we współpracy z Forum Rolników Bałtyckich na rzecz Środowiska (the Baltic Farmers Forum for the Environment – BFFE) oraz organizacjami rolniczymi z regionu nadbałtyckiego stworzył konkurs na Rolnika Roku Regionu Morza Bałtyckiego. Konkurs organizowany jest corocznie od 2009 roku we wszystkich dziewięciu krajach nadbałtyckich. Ma on na celu zachęcenie rolników z całego regionu

Morza Bałtyckiego do aktywnego udziału w walce z eutrofizacją. Zgłoszenia do konkursu napływają zarówno od rolników organicznych, jak i konwencjonalnych, a także z wielu innych typów rolnictwa.

Zwycięzcy krajowych edycji wybierani są przez jury z poszczególnych krajów i otrzymują nagrodę w wysokości 1000 euro. Spośród krajowych laureatów I miejsca, międzynarodowe jury wybiera jednego zwycięzcę międzynarodowego, który otrzymuje nagrodę w wysokości 10 000 euro.

Członkowie krajowego jury w Polsce w 2014 roku

Krystyna Gurbiel

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Andrzej Jagusiewicz

Główny Inspektor Ochrony Środowiska

Monika Zabrzeńska-Chaterera

Ministerstwo Rolnictwa, Naczelnik Wydziału Oceny Wpływu Nawożenia na Środowisko Glebowo-Wodne w Departamencie Hodowli i Ochrony Roślin

Krzysztof Smaczyński

Ministerstwo Rolnictwa, z-ca Dyrektora ds. hodowli roślin i nawożenia w Departamencie Hodowli i Ochrony Roślin

Marek Krysztoforski

Centrum Doradztwa Rolniczego w Radomiu

Mateusz Sękowski

Centrum Doradztwa Rolniczego w Radomiu

Monika Lesz

Ministerstwo Środowiska, Departament Leśnictwa i Ochrony Przyrody

Anna Hadyńska

ekspert niezależny WWF Polska

Marta Kalinowska

WWF Polska, Koordynator Projektu Ochrony Morza Bałtyckiego

Program WWF na rzecz Ochrony Ekoregionu Morza Bałtyckiego

KONKRETNE WYNIKI

Aktywnie i skutecznie działamy na rzecz ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju regionu Morza Bałtyckiego

SIEĆ REGIONALNA

Jesteśmy największą siecią organizacji pozarządowych w regionie. Dzięki naszym partnerom jesteśmy obecni we wszystkich krajach regionu Morza Bałtyckiego

100%
RECYCLED

WPŁYW NA POLITYKĘ REGIONU

Monitorujemy zarządzanie naszym wspólnym dobrem – Morzem Bałtyckim

WSPÓŁPRACA

Promujemy współpracę w celu zwiększania świadomości, szerzenia informacji oraz stymulowania dialogu pomiędzy zainteresowanymi stronami i partnerami

WWF chroni środowisko, w którym żyjesz.

Naszą misją jest powstrzymanie dalszej degradacji środowiska naturalnego Ziemi i kształtowanie przyszłości, w której ludzie będą żyli w harmonii z przyrodą.

Odwiedź nas na wwf.pl